

УДК 81'1+81'37

А. В. Чернова

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

КОНЦЕПТ ЯК ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ ФЕНОМЕН: ФОРМА ВТІЛЕННЯ, ТИПОЛОГІЯ, ДЕФІНІЦІЙНІ МОДЕЛІ

Розглядається феномен такого наукового поняття, як «концепт», визначається його місце в сучасних когнітивних дослідженнях, форма втілення, типологія, дефініційні моделі. Посилення потенційності у плані наукової «привабливості» поняттю «концепт» надає той факт, що характерною ознакою втілення концептуальних систем у мові виступає здатність передавати той самий зміст альтернативними засобами.

Рассматривается феномен такого научного понятия, как «концепт», определяется его место в современных когнитивных исследованиях, форма образования, типология, дефиниционные модели. Усиление потенциальности в плане научной «привлекательности» понятию «концепт» дает тот факт, что характерной особенностью воплощения концептуальных систем в языке выступает возможность передавать тот самый смысл альтернативными способами.

In the article the phenomenon of the scientific notion «concept» is considered. In the modern cognitive researches its place, form of transfer, typology, definition models are determined. The intensification of the potentiality of the «concept» as a scientific attractive notion is given by the fact that the distinctive feature of introduction of the conceptual system in the language is the possibility to transfer the same content by the alternative ways.

На рубежі ХХ–ХХІ ст. проблема людського начала у мові перемістилась у центр дослідницького зацікавлення сучасної лінгвістичної науки. Вибір шляхів, напрямів і методів вивчення лінгвосистеми, які поступово стають домінуючими, послідовно змінюючи наукову парадигму, зумовлюється розумінням того факту, що процес осягнення мови неможливий «без урахування фігури її творця та користувача. Ця фігура в одній особі є одночасно і фігурою спостерігача, який стає головним об'єктом когнітивно-комунікативного вивчення мовленнєвої діяльності» [24, с. 45]. Процеси гуманізації мовознавства, фокусування на мовній особистості, що виступає медіумом для проникнення у мову, занурену в життя, спричинили перехід як традиційних, так і нових лінгвістичних дисциплін на якісно новий науково-пізнавальний рівень [25, с. 5]. Роль центрального об'єкта різноманітних досліджень починає відігравати вербальний образ світу, наявний у свідомості носіїв певної культури. Водночас він усвідомлюється як один з основних компонентів культури етносу [8, с. 1].

Уся духовна діяльність людини, її контакти зі світом – результати пізнання – формують глобальний образ цього світу, що існує у свідомості людини, і має назву «картина світу» [17, с. 33]. Водночас кожне етнічне утворення має свій спосіб сприйняття і пояснення світу, який відображається мовою цієї етноодиниці. Закріплені в значеннях різних слів і висловів уявлення такої етноодиниці про світ у своїй сукупності утворюють відповідну єдину систему поглядів і установок, які різною мірою поділяються усіма носіями мови, що одержала назву «мовна картина світу». Отже, мовна картина світу – це «відображені в категоріях і формах мови уявлення певного мовного колективу про будову, елементи і процеси дійсності; цілісне відображення мовою

всього сутнісного в людині і навколо неї; реалізоване засобами мовної номінації відображення людини, її внутрішнього та навколишнього світу» [10, с. 206]. Протягом останніх десятиліть, як стверджує О. Єфименко, у лінгвістиці проблемі мовної картини світу приділяється дедалі більша увага [11, с. 1].

Різні фрагменти національно-мовної картини світу останнім часом усе частіше опиняються у фокусі пильної уваги дослідників. Їх вивчення з огляду на специфіку етнічної свідомості мовців, вплив звичаїв, соціокультурних, фонових знань, традицій, обрядів, вірувань, міфології тощо в Україні стало надзвичайно актуальним [25, с. 84]. Цим зумовлюється поліпарадигмальний (методологічно еkleктичний) характер сучасного стану мовознавчої науки, що спричинився до виникнення і розвитку суміжних її галузей, серед яких перебувають психолінгвістика, етнолінгвістика, лінгвопрагматика, лінгвокультурологія, когнітивна лінгвістика тощо [26, с. 5], які дослідники вважають пріоритетними галузями сучасного українського мовознавства [30].

Оскільки процеси пізнання відбуваються за безпосередньої та найактивнішої участі в них мови*, вона забезпечує протікання когнітивних процесів та існування когнітивних структур. Наслідком розуміння необхідності дослідження згаданих процесів і структур стала поява нового напрямку лінгвістичних досліджень – когнітивної лінгвістики, під якою дослідники розуміють мовознавчий напрям, що характеризується розглядом мови як засобу отримання, зберігання, обробки, переробки й використання знань; він «спрямований на дослідження способів концептуалізації й категоризації певною мовою інтеріоризованої дійсності та внутрішнього рефлексивного досвіду» [27, с. 213].

Широке розгортання в українському мовознавстві когнітивних досліджень логічно перебуває в межах «тональності» сучасної когнітивної парадигми вивчення лінгвосистеми, виформування якої розпочалося з I-ї половини 70-х років XX ст. в західній науці. Воно базувалося на значній традиції розгляду мови і мислення, процесів пізнавальної діяльності взагалі і мови зокрема; джерела цієї традиції беруть свій початок ще в античних часах та знаходять відображення у «герменевтичній науці, лінгвістичних працях В. Гумбольдта, О. Єсперсена, Л. Ельмслева, Ш. Брюно, Ф. Брюно, І. І. Мещанінова, І. О. Бодуена де Куртене, Л. В. Щерби, Ш. Баллі, Г. Гійома, В. В. Виноградова та ін.» [25, с. 65]. У працях М. Кочергана, О. Селіванової, Т. Радзієвської, Г. Яворської, Т. Космеди, Ж. Соколовської, Л. Лисиченко, В. Манакіна, А. Зеленька, С. Жаботинської, К. Голобородька, В. Іващенко, Н. Слухай, В. Жайворонка та ін. порушувались найрізноманітніші когнітологічні проблеми, серед яких перебували і ті, що стосувалися деяких концептів, характерних для певної мови [28, с. 478]. Для сучасної української мовознавчої науки ідеї щодо вивчення лінгвосистеми у плані її взаємозв'язків з такими константними величинами, як ментальність, культура, звичаї і традиції українського народу, виступають надзвичайно важливими – одними з пріоритетних. Будучи складниками етносвідомості, опосередкування таких зв'язків здійснюють концепти культури [30, с. 1]. Ознайомлення з ситуацією у плані кількості досліджень, що стосуються концептосфери, коли фактично одне або два слова-синоніми, слова-опозиції виступають об'єктом лінгвокогнітивного аналізу, дає змогу констатувати, що за останні десять-п'ятнадцять років вона помітно зросла [23].

Отже, *актуальність* пропонованої розвідки продиктована потребами створення узагальненої характеристики поняття «концепт», що виступає об'єктом лінгвокогнітивного аналізу.

---

*Мова – основний інструмент пізнання [18, с. 45]; виконувана мовою пізнавальна функція виступає надзвичайно важливою для розвитку людства: те, що не назване – не пізнане: шукаючи назву для речі, мова пізнає її [16, с. 715].

Метою дослідження є з'ясування системних параметрів лінгвокогнітивного поняття «концепт», вивчення яких у перспективі на конкретному національномовному матеріалі (вербалізованих засобами національної мови) створює передумови для більш повної характеристики головних рис національного менталітету.

Об'єктом дослідження обрано лінгвокогнітивне поняття «концепт» на його інваріантному рівні.

У концептах знаходять своє відображення процеси світосприйняття, категоризації та концептуалізації дійсності [8]. Тому жвава і різнопланова зацікавленість такими одиницями когнітивного аналізу мови, як концепти, сприймається як цілком зрозуміла. Останнім часом в україністиці вивчалися: структурно-семантичні і комунікативно-прагматичні особливості висловлювань із концептом «порада» (Н. Бондарєва); семантична основа концепту «слух» у творах М. Коцюбинського (І. Гайдаєнко); концепти *пам'ять/забуття* в українській фразеології (Г. Губарева); мовне вираження концепту «час» у поезії Т. Г. Шевченка (Ю. Дем'янова); фразеологічна репрезентація концепту *психіка людини* в новелах В. Стефаніка (Т. Євтушина); концепт «степ» в українській мові: словникова, текстова і психолінгвістична парадигма (О. Єфименко); лексико-семантична група «життя людини» як елемент вербалізації концепту часу в поетичній мові (О. Задорожна); концепт *гра* в лінгвокультурологічному вимірі (В. Кононенко); поетична семантика концептів «білий» – «чорний» (на матеріалі української лірики першої третини ХХ сторіччя) (О. Кузьміна); концепт *журавель* в українській етнокulturі (О. Лаврова); квантитативні концепти із семантикою послідовності в українській мові (О. Литвиненко); концепти *правда/неправда* в українській літературній мові: семантико-стилістичний аспект (М. Мамич); «чоловік (мужчина)» у концептосфері української фразеології (Л. Ставицька); мовні засоби репрезентації концепту *краса* в поезії українських шістдесятників (О. Цапок) фразеологізми з компонентом *батько* в контексті етнокulturних концептів (В. Яковлева); концепт «Воля» в українській фразеологічній картині світу (О. Янцевич); семантичне поле та внутрішня форма концепту *темник* (на матеріалі українських он-лайнних видань) (Т. Печончик); етноконцепти анемічних вірувань українців про уособлення хвороб та їх відображення у фразеології (Л. Савченко) тощо.

Досліджувались концепти і на матеріалі інших мов (концепт *щасття* в російській мовній свідомості: спроба лінгвокультурологічного аналізу (С. Воркачов); концепт *оскорбление* і його етимологічна пам'ять (С. Воркачов, Г. Кусов); концепти *добро* та *зло* в російській мовній картині світу (О. Лисицька); репрезентація концепту *огонь* засобами російської фразеології (А. Трофимова); національно-марковані концепти в британській мовній картині світу ХХ століття (О. Городецька); колористична лексика як репрезентант концептів *ностальгія* і *любов* (Ю. Чебан); лексикалізований концепт *гармонія* в сучасній англійській мові: структура і комбінаторика (О. Луньова); концепт РІВНОВАГА в сучасних американських оповіданнях: лексико-граматичний і наративний аспекти (О. Багацька); вербалізація концепту *доля* у давньогерманських мовах: етнокulturний аспект (О. Троць); текстовий концепт *подорож* у французькій постмодерністській прозі (на матеріалі творів Ле Клезіо) (Г. Каратєєва) чи кількох мов одночасно (репрезентація концептів «отвага», «смелость» в російському і англійському художньому мовленні О. С. Пушкіна і Дж. Г. Байрона (У. Карпенко); концепт ГРА в контексті слов'янських і германських культур (на матеріалі української, російської, англійської та німецької мов) (В. Старко); комбінаторика лексикалізованого концепту *успіх* (на матеріалі сучасних україномовних і англомовних ЗМІ) (А. Сніжко); лінгвокультурологічний концепт «ба-

гатство» у паремії та фразеології (на матеріалі англійської, російської та української мов) (О. Сурмач) та ін.).

Використовуючи матеріал чотирьох мов (української, російської, англійської та китайської), І. Голубовська у своїй докторській дисертації «Етноспецифічні константи мовної свідомості» (Київ, 2004) розглядає культурно детерміновані мовні феномени (етноспецифічні константи мовної свідомості, лінгвокультуреми), що виявляються на всіх ярусах мовної системи (фонетичному, морфологічному, лексичному, фразеологічному, синтаксичному), основною функцією яких є моделювання за допомогою дознакових, знакових і супразнакових мовних величин специфічних рис національного світосприйняття і національного способу мислення; серед іншого досліджено також мовну картину світу і культурні концепти [7].

У 2008 р. вийшла книга А. М. Приходька «Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики», підготовлена вченим на матеріалі німецької мови. У роботі здійснено спробу вивчення одного з актуальних питань сучасної лінгвокогнітології – онтологічної сутності (лінгво)концептів, а також їх системної організації з погляду когнітивно-дискурсивної парадигми знання. Особливу увагу присвячено концептивній семантиці, типології концептів, їх культурологічним початкам, межам та джерелам, механізмам і технікам об'єктивації, їх таксономії і типології, системній організації концептосфери. Знайшлося на сторінках книги місце і для таких підсистем, якими є концептополя та дискурсивні формації концептів, характеристика яких подається в аспекті лінгвосинергетики [24].

Отже, як видно з наведеного, поняттю «концепт» у лінгвістичній науці приділено значну увагу. Причому ця заслужена наукова увага демонструє тенденцію до зростання. Посилення потенційності у плані наукової «привабливості» феномена «концепт» надає той факт, що характерною ознакою втілення концептуальних систем у мові, як зазначають дослідники, виступає здатність передавати той самий зміст альтернативними засобами [22, с. 31].

Наукова література описує різні типи концептів. Типологія цих одиниць детермінується різновидом картини світу (напр., «наукова», «наївна», «художня» і т. ін.), яку залучено до процесів формування інформаційного плану концептів і суб'єкта концептуалізації. Згідно з виділеними дослідниками картинами світу та залученою інформацією, виокремлюють такі типи концептів: а) *наївні*, б) *міфологічні (міфологеми)*, в) *наукові*, г) *повсякденні*, ґ) *гносеологічні*, д) *художні* тощо (праці С. Аскольдова, Н. Арутюнової, А. Баранова, Т. Радзієвської, Ю. Степанова та ін.). Оскільки між картинами світу чіткі межі відсутні, ті самі концепти включаються до різних картин світу. Виходячи з характеру суб'єкта концептуалізації, дослідники виділяють: а) *ідіоконцепти*, б) *узувальні концепти*, в) *етноконцепти* і г) *загальнолюдські (універсальні) концепти* (О. Селіванова). Загалом же всі типи концептів виступають засобами фіксації культурного досвіду відповідної етноодиниці чи людства в цілому. З цієї причини незалежно від входження концептів до різних класифікаційних груп (незалежно від принципів поділу) усі вони є насамперед концептами культури [30].

Загальновідомо, що широковживане поняття «концепт» характеризується неоднозначністю та суперечливістю. Зокрема, воно, на думку О. Лаврової, виступає основним семантичним поняттям когнітивної лінгвістики [21, с. 57]. Як вважає А. Приходько, концепт виступає також основною одиницею концептології та лінгвокультурології [24, с. 46]. Водночас для позначення ментальних утворень поряд з номінацією «концепт» використовують також і синонімічні терміни «стереотип», «архетип», «прототип», «ментефакт», «символ», «гештальт», «культурема», «лінгвокультурема», «логоепістема» тощо [24, с. 46].

Суперечливістю позначена і дефініція терміна «концепт» (лат. *conceptus* – «поняття»). Ю. Степанов вважає, що концепт – «це нібито згусток культури у свідомості людини; те, у вигляді чого культура входить у ментальний світ людини. І, з іншого боку, концепт – це те, через посередництво чого людина – рядова, звичайна людина, не «творець культурних цінностей» – сама входить у культуру, а в деяких випадках і впливає на неї» [29]. Для М. Шварц «концепт» – це елементарна ментально організована одиниця, що «виконує функцію зберігання знань про світ в абстрактному форматі» [31, с. 55]. О. Селіванова в термінологічній енциклопедії «Сучасна лінгвістика» в статті «концепт» зазначає, що цим терміном називають інформаційну структуру свідомості, різносубстратну, певним чином організовану одиницю пам'яті, яка вміщує «сукупність знань про об'єкт пізнання, вербальних і невербальних, набутих шляхом взаємодії п'яти психічних функцій свідомості й позасвідомого» [27, с. 256]. У «Короткому словнику когнітивних термінів» «концепт» кваліфікується як «оперативна змістовна одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи та мови мозку (*lingua mentalis*), всієї картини світу, відбитої в людській психіці» [19, с. 90]. К. Зацепін та І. Саморуков характеризують концепт як динамічну сукупність суб'єктивних уявлень про дійсність, цілісність якої набувається в мові через контакт зі смислопороджувальними системами втілення, розуміння та інтерпретації цих уявлень, які діють у культурному контексті [15]. О. Бондаренко вважає, що концепт – це сукупність знань, інформації про певну матеріальну чи ідеальну субстанцію; він виступає основною одиницею наївної картини світу, що відбивається національною повсякденною свідомістю [2, с. 42].

У підрозділі 2.1, що має назву «Концепт як багатомірне ментальне утворення», згаданої уже книги, узагальнивши та покласифікувавши різні дефініції, запропоновані попередниками, А. Приходько наводить різні дефініційні моделі (далі – ДМ), що застосовуються до наукового тлумачення терміна «концепт». Це, зокрема, такі:

а) ДМ «концепт≡епістемічне утворення». В її основі лежить усвідомлення інформаційних джерел людських знань і досвіду, що постають як синтез логічних, гносеологічних і когнітивних аспектів діяльності;

б) ДМ «концепт≡(психо)ментальне утворення». Ця ДМ базується на розумінні концепту як продукту людської свідомості, яка є вищою формою відображення дійсності психікою людини;

в) ДМ «концепт≡(етно)культурне утворення». Таке уявлення про концепт стало на основі усвідомлення ролі етнокультури в житті соціального колективу; воно відбиває уявлення про концепт як про точку перетину світу культури і світу індивідуальних смислів;

г) ДМ «концепт≡(прагма)регулятивне утворення». В цій ДМ реалізується інтенціональний характер дискурсивного використання ментальних сутностей: мова йде про їх здатність до регуляції і спрямування комунікативної поведінки, визначення етноспецифічних норм, стратегій та стереотипів спілкування;

ґ) ДМ «концепт≡ аксіологічне утворення». Базою для виникнення цієї ДМ став феномен «духовна цінність», який формується оцінками уявлень членів соціуму про морально-етичні категоріальні константи (добро / зло, правда / кривда, любов / ненависть, краса / потворність, справедливість / несправедливість тощо) [24, с. 46–48].

Головними формами втілення концепту, на думку дослідників, виступають слово і словосполучення [1, с. 59], проте перелік мовних засобів, здатних бути вербалізаторами концептів, може розширюватись, коли до нього зараховують етимологію слів, що виступають виразниками тих чи інших понять, антоніми, синоніми, контексти вживання (семантичні комплекси), семантичні поля, оцінки, образні асоціації, метафорику, фразеологію, мовні шаблони, типові синтаксичні

позиції, словотвірні гнізда [28, с. 478]. Водночас, як зазначає С. Воркачов, «у принципі, концепт можна було б співвіднести з кореневою морфемою, яка складає основу словотвірного гнізда, але тоді він залишиться без імені» [4, с. 47].

Отже, гуманізація лінгвістичної науки (звернення до фігури творця і користувача мови, зосередження на мовній особистості) спричинили зацікавленість вербальним образом світу, наявним у свідомості носіїв певної культури, засобом створення і відображення якої виступає людська мова. Наукове вивчення цих нових для традиційної лінгвістики об'єктів спричинило появу суміжних мовознавчих галузей. Однією з таких виступає когнітивна лінгвістика, кількість робіт з якої постійно збільшується.

Типологія концептів детермінується різновидом картини світу, а також характером суб'єкта концептуалізації. Усі типи концептів виступають засобами фіксації культурного досвіду, тому всі вони є насамперед концептами культури.

Широковживане поняття «концепт» характеризується неоднозначністю та суперечливістю. Суперечливий характер мають і наявні дефініції терміна «концепт», які можна розподілити за п'ятьма дефініційними моделями. Основними формами втілення концепту виступають слово і словосполучення. Посилення потенційності у плані наукової «привабливості» поняттю «концепт» надає той факт, що характерною ознакою втілення концептуальних систем у мові виступає здатність передавати той самий зміст альтернативними засобами. Перерахованими характеристиками поняття «концепт» визначається значна наукова перспектива такого типу досліджень.

Бібліографічні посилання

1. **Алефиренко Н. Ф.** Спорные проблемы семантики : монография / Н. Ф. Алефиренко. – М. : Гнозис, 2005. – 326 с.
2. **Бондаренко О. С.** Про співвідношення між мовною та концептуальною картинами світу / О. С. Бондаренко // Наук. зап. Луганського нац. пед. ун-ту. – Вип. 4. – Т. 1. – Сер. «Філологічні науки». – Луганськ : Альма-матер, 2003. – С. 37–45.
3. **Воевудская О. М.** Лексико-грамматическое поле концепта / О. М. Воевудская // Методологические проблемы когнитивной лингвистики. – Воронеж, 2001. – С. 11–113.
4. **Воркачів С. Г.** Концепт счастья в русском языковом сознании : опыт лингвокультурологического анализа / С. Г. Воркачев. – Краснодар, 2002. – 142 с.
5. **Гак В. Г.** Языковые преобразования / В. Г. Гак. – М. : Языки русской культуры, 1998. – 764 с.
6. **Голубовська І. О.** Душа і серце в національно-мовних картинах світу / І. О. Голубовська // Мовознавство. – 2002. – № 4–5. – С. 40–47.
7. **Голубовська І. О.** Етноспецифічні константи мовної свідомості : автореф. дис... д-ра філол. наук: 10.02.15 / І. О. Голубовська. – К., 2004. – 38 с.
8. **Городецька О. В.** Національно-марковані концепти в британській мовній картині світу ХХ століття : автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04 / О. В. Городецька. – К., 2003. – 21 с.
9. **Денисенко С. Н.** Концептуализация и категоризация как основные понятия когнитивной лингвистики : матер. I Междунар. фразеолог. конф. [«Фразеология и когнитивистика»], (Белгород, 3–5 мая 2008 г.) / С. Н. Денисенко. – Белгород : БелГУ, 2008. – Т. 1 : Идиоматика и познание. – С. 165–168.
10. **Дубчак О. П.** Мовна картина світу як об'єкт лінгвістичного дослідження / О. П. Дубчак // Науковий часопис Нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови : зб. наук. праць. – 2007. – Вип. 3. – С. 205–211.
11. **Єфименко О. Є.** Концепт «step» в українській мові: словникова, текстова і психолінгвістична парадигма : автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.01 / О. Є. Єфименко. – Х., 2005. – 19 с.

12. **Жаботинская С. А.** Когнитивная лингвистика: ракурсы анализа языковой картины мира / С. А. Жаботинская // Актуальні проблеми металінгвістики. – К.–Черкаси : Брама, 1999. – С. 3–8.
13. **Жайворонок В. В.** Проблема концептуальної картини світу та мовного її відображення / В. В. Жайворонок // Культура народів Причорномор'я. – № 32. – 2002. – С. 51–53.
14. **Залевская А. А.** Психолінгвістический подход к проблеме концепта / А. А. Залевская // Методологические проблемы когнитивной лингвистики. – Воронеж, 2001. – С. 36–44.
15. **Зацепин К. А.** Эпистемологический статус концепта / К. А. Зацепин, И. И. Саморуков. – Режим доступа: <http://slovar.lib.ru/dictionary/koncept.htm>. Заголовок з екрану.
16. **Карпенко Ю. О.** Функції мови / Ю. О. Карпенко // Українська мова : Енциклопедія. – К. : Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2000. – С. 714–716.
17. **Кононова О. А.** Отголоски мифов и суеверий древних германцев в современной немецкой фразеологии / О. А. Кононова // Проблемы идиоэтнической фразеологии : докл. на межвуз. семинаре «Идиоэтническая фразеология романских, германских и славянских языков», 10–11 ноября 1999 г. – СПб.: Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2000. – Вып. 3. – СПб., 2000. – С. 33–41.
18. **Кочерган М. П.** Загальне мовознавство : підручник для студ. філол. спеціальностей вищих закладів освіти / М. П. Кочерган. – К.: Видавничий центр «Академія», 1999. – 288 с.
19. **Краткий словарь когнитивных терминов** / Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянов, Ю. Г. Панкратц, Л. Г. Лузина. – М. : МГУ, 1997. – 245 с.
20. **Кубрякова Е. С.** Язык и знание : На пути получения знаний о языке : Части речи с когнитивной точки зрения : Роль языка в познании мира / Е. С. Кубрякова. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 560 с.
21. **Лаврова О. В.** Концепт *журавель* в українській етнокультурі / О. В. Лаврова // Лінгвістика : зб. наук. пр. – Луганськ, Вид-во ЛНПУ ім. Тараса Шевченка «Альма матер». – 2008. – № 1 (13) – С. 57–62.
22. **Левицкий В. В.** Семасиология / В. В. Левицкий. – Винница : Нова книга, 2006. – 512 с.
23. **Мамич М. В.** Концепти правда/неправда в українській літературній мові: семантико-стилістичний аспект : автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.01 / М. В. Мамич. – О., 2002. – Режим доступа: <http://disser.com.ua/contents/4107.html>. Заголовок з екрану.
24. **Приходько А. М.** Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / А. М. Приходько. – Запоріжжя : Прем'єр, 2008. – 332 с.
25. **Селіванова О.** Актуальні напрями сучасної лінгвістики (аналітичний огляд) / О. Селіванова. – К.: Вид-во Українського фітосоціологічного центру, 1999. – 148 с.
26. **Селіванова О.** Нариси з української фразеології (психоконгнітивний та етнокультурний аспекти) : монографія / О. Селіванова. – К.–Черкаси : Брама, 2004. – 376 с.
27. **Селіванова О.** Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / О. Селіванова. – Полтава : Довкілля. – К., 2006. – 716 с.
28. **Скаб М.** Словотвірні потенції слова як концептовиражальний засіб / М. Скаб // Вісник Прикарпатського нац. ун-ту імені Василя Стефаника. Філологія. – Вип. XV–XVIII. – 2007. – С. 478–482.
29. **Степанов Ю. С.** Концепт / Ю. С. Степанов. – Режим доступа: <http://genhis.philol.msu.ru/article/120.shtml>. Заголовок з екрану.
30. **Цапок О. М.** Мовні засоби репрезентації концепту краса в поезії українських шістдесятників : автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.01 / О. М. Цапок. – О., 2004. – 20 с.
31. **Schwarz M.** Einführung in die kognitive Linguistik. – Tübingen / Basel: Francke, 1996. – 238 S.
32. **Schwarz-Friesel M.** Kognitive Linguistik heute – Metaphemverstehen als Fallbeispiel // Deutsch als Fremdsprache. – 2004. – Н. 2 – S. 83–89.
33. **Shepard R.N.** George Miller's data and the development of methods for representing cognitive structures // The making of cognitive science: Essays in honor of George Miller. – Cambridge (Mass.), 1988. – P. 45–70.